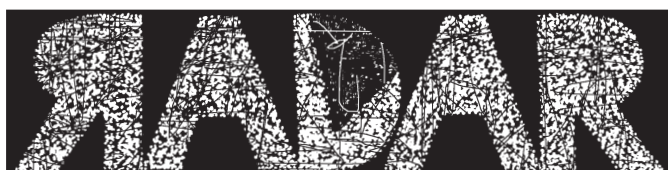

Facklig förnyelse – på

Ordet förnyelse står högt på den fackliga dagordningen. I retoriken. I praktiken fortsätter de stora facken att sälja tjänster till medlemmar snarare än att organisera dem.

Rikard Warlenius har läst två unika böcker om facklig organisering i dag och destillerat fram en vision för en facklig förnyelse värd namnet.

Under medlemsflyktens bila – LO, TCO och Saco har under 2007 och halva 2008 förlorat 230 000 medlemmar – har behovet av förnyelse hamnat överst på den fackliga dagordningen. I TCO har en intern diskussion om behovet av förändring resulterat i den, enligt pressmeddelandet, självkritiska kampanjen facketförändras.nu. Målsättning är ”att förändra bilden av de fackliga organisationerna och synliggöra värdet av ett fackligt medlemskap” (mina kursiveringar). När det kommer till

kritik är självkritiken minimal; den reduceras till att för lite har gjorts för att framhäva fackets alla goda sidor, och lösningen heter mer reklamtid i tv.

När Wanja Lundby-Wedin invigningstalade på LO:s kongress den 31 maj i år var medlemstappet huvudfrågan. Även hon började med att utmåla bilden av facket, snarare än själva facket, som problemet men ansåg även att fackets arbetsmetoder måste ändras: ”Vi ska visa tydligt att facket inte är en myndighet – vi är en kamporganisation”.

Den som lockas in på LO:s rekryteringssajt gåmedifacket.nu får åtta skäl att organisera sig. Möjligheten att bedriva kamp är inte ett av dem. I stället handlar det om vad medlemskapet kan erbjuda i form av försäkringar, löner, anställningstrygghet. Snarare än som en kamp-

organisation framställer sig LO som ett serviceföretag som erbjuder tjänster mot betalning.

Det är långt mellan kongresstal och praktisk verklighet. Den fackliga förnyelsen är ännu mest en gimmick.

Facklig förnyelse kan se ut på olika sätt, det är något som måste stötas och blötas, men det tråkiga är att det görs i så liten utsträckning. Förbundens interna processer omges av tystnad, och sedan även vänsterpartiet – en gång stolt bärare av en oppositionell facklig linje – helt och fullt slutit upp bakom LO-ledningen är det mest borgerliga attacker och tappra försvar som hörs i den offentliga debatten. Att vänstern i så hög grad retirerat från att debattera facket – till skillnad från att bara lojalt försvara det – motiveras säkert med behovet av enhet i bistra tider, och får bokföras på det auktoritära arvets konto.

En som däremot tror på öppen, från men i grunden kärleksfull kritik är Olle Sahlström. I tio år – alltsedan *Den röde patriarken* 1998 – har han publicerat kritiska analyser av arbetarrörelsens auktoritära tradition och behov av demokratisk förnyelse underifrån. I den fackliga debattens frånvaro gör det honom närmast unik, och det kostade honom – som en närmast övertydlig illustration av hans teser – jobbet som LO-ombudsman.

Nu är han tillbaka med den brett uppslagna idé- och reportageboken *I skuggan av en storbetstid*. Om man undantar beställningsverk och akademiska avhandlingar är det den mest ambitiösa svenska boken om fackföreningsrörelsen på evigheter. Ändå väljer förlaget Atlas att trycka den som en pocket, med grått och intetsälgande

omslag. Boken tar upp brännande frågeställningar om migration, postkolonialism, transnationalism, genus... Dessutom med direkt anknytning till de över tre miljoner svenskar som faktiskt är medlemmar i en fackförning. Ändå är det tyst: den recenseras inte.

Tystnaden i den svenska fackliga debatten blir öronbedövande genom bokens internationella utblickar. Det finns nämligen många exempel på facklig förnyelse som går utöver PR-kampanjer: Bland gatuförsäljare i Moçambique, sömmerskor i Sri Lanka, hamnarbetare i Europa, papperslösa i Spanien, städare i Kalifornien, lastbilschaufförer runt Östersjön. Även i länder som i likhet med Sverige har en korporativ facklig tradition, som Nederländerna och Tyskland, finns starka stödjepunkter för en förnyad facklig linje.

Men i LO är det uppslutning kring ledningen som gäller. En ledning som visserligen har öppnat ett ”fackligt center” för papperslösa, men som ännu av legalistiska skäl vägrar släppa in dem som medlemmar (jämför med spanska fackets syn: ”Lagen struntar vi helt enkelt i.

Den strider mot mänskliga fri- och rättigheter. Vi står på de utsatta arbetarnas sida”, säger en CCOO-aktivist citerad av Sahlström). Som ställda inför det största medlemsraset sedan storstrejksfiaskot 1909 rekryteras medlemmar genom att sälja en tjänst: ”Servicefacket”, kallar Olle Sahlström det, ”fackförningen som någonting utanför medlemmen”, ”för vilken

medlemsaktivitet och mobilisering inte är en förutsättning utan tvärtom tenderar att bli ett problem”.

Den motsatta idén kan kallas för den organiserande fackförningen, där medlemmarna får stöd i att lösa sina problem tillsammans med sina kamrater och i förlängningen växer och frigörs; emancipieras.

Det är i beskrivningen av möjliga vägar till facklig förnyelse som bokens styrka ligger. Inspirationen hämtas från flera håll, men särskilt från USA. Det förvänar säkert många. Men att den nordamerikanska fackförningsrörelsen är den mest tillbakapressade i västvärlden har också tvingat fram radikalt nytänkande hos förbund som SEIU, Unite here, Teamsters och ytterligare några

”Det är långt mellan kongresstal och praktisk verklighet. Den fackliga förnyelsen är ännu mest en gimmick.”